

DZIENNIK WARSZAWSKI

Prenumerata zamiejscowa:
z odsyłką pocztą:
Na rok 10 rsr.
„ 6 miesięcy 5 „
„ 3 miesiące 2 50 k.
„ 1 miesiąc 84 „

Prenumerata miejscowa:
bez odnoszenia:
Za rok 8 rsr.
„ 6 miesięcy 4 „
„ 3 miesiące 2 „
„ 1 miesiąc 67 k.
Za odnośnienie dopłaca się
5 kop. miesięcznie.

Prenumerata przyjmuje się w Warszawie, w głównym kantorze Redakcji przy ulicy Miodowej Nr. 487 i w innych jej kantorach miejskich; — w St. Petersburgu, w księgarni A. T. Baunowa na Newskim Prospekcie w domu Olichinowej; — w Moskwie, w księgarni J. S. Solowiewa.

ROK ÓSMY.

Za ogłoszenia pobiera się: za jeden raz sześć kopiejek od wiersza druku lub jego miejsca, za dwa razy, dziewięć kopiejek, za trzy razy, dwanaście kopiejek. — Za ogłoszenie od 1-go wiersza do 12-stu, liczy się jak za całe dwanaście wierszy. — Oddzielne numery sprzedają się po 5 kopiejek.

WYCHODZI CODZIENNIE, PRÓCZ DNI NIEDZIELNYCH I ŚWIĄTECZNYCH

Kalendarz prawosławny.

W niedzielę, 16 (28) maja, — Sosz. s. D. Fedora P.
W poniedziałek, 17 (29) maja, — św. Andr. ap. i Stef.
W wtorek, 18 (30) maja, — św. Feod. i Alex. i Julij.
Słódce wsch. o godz. 3 min. 52; zach. o godz. 3 min.

Spostrzeżenia meteorologiczne

dotarczone przez obserwatorium warszawskie.

Dnia 14 (26) Maja 1871 r.

Ciśnienie powietrza sprowadzone do 0°	Temper. powietrza podług Colsona	Wilgot. %	Kierunek wiatru
756.7	+ 13.8	71	wschodni.
755.5	+ 21.2	30	poł.-wschodni.
753.7	+ 17.1	51	południowy.

Kalendarz rzymsko-katolicki.

W niedzielę, 16 (28) maja, — Zesł. św. Ducha. Germana.
W poniedziałek, 17 (29) maja, — Święt. Teodozji męcz.
W wtorek, 18 (30) maja, — św. Feliksa i Ferdynanda.
Wysokość wody na Wiśle stóp 3 cali 10.

Pojutrze z powodu święta uroczystego Dziennik Warszawski nie wyjdzie. — Telegramy w osobnym dodatku rozestane będą.

SPIS RZECZY.

O sprawozdaniu kontroli państwa. — Dział wewnętrzny. — Wiadomości zagraniczne. — Wiadomości z literatury, nauk, sztuki i przemysłu. — Dział miejscowy. Korespondencja z Gdańska. — Przewodnik. — Fejleton.

O sprawozdaniu kontroli państwa co do wykonania budżetu z 1869 roku.

(Dalszy ciąg *)

Teraz zrobimy przegląd naszych wydatków w różnych gałęziach zarządu państwa, także za cały czas działania nowego systemu budżetowego, to jak od 1863 roku 1869 r. włącznie, a z nich za pierwsze trzy lata według budżetów, a za czas pozostały według sprawozdań kontrolnych o wykonaniu budżetów w rzeczywistości.

W wydziale kredytów państwa rozchody wynosiły: w 1863 roku — 57 1/2 miljonów rub.; w 1864 r. — przeszło 59 1/4 mil. rub.; w 1865 r. — około 64 1/4 mil. rub.; w 1866 r. — 74 3/4 mil. rub.; w 1867 r. — 78 1/2 mil. rub.; w 1868 r. — przeszło 79 mil. rub.; a w 1869 r. — 83 1/2 mil. rub.; zatem w 1869 r. rozchody te powiększyły się w porównaniu z 1863 r. — o 26 mil. rub., to jest o 45%, a w porównaniu z 1868 r. — o 8 1/2 mil. rub. to jest tylko o 12%.

W najwyższych władzach państwa rozchody wynosiły: w 1863 r. — 1 1/4 mil. rub.; w 1866 r. — 1 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — przeszło 2 1/2 mil. rub. Powiększenie o 116% i o 57%.

W wydziale najświętszego Synodu: w 1863 r. — około 5 mil. rub.; w 1866 r. — przeszło 5 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — nieco mniej niż 8 mil. rub. Powiększenie w porównaniu z 1863 r. — o 55%, w porównaniu z 1866 r. — o 36%.

W ministerstwach rozchody wynosiły: Dworu Cesarskiego: w 1863 r. — 7 1/4 mil. rub.; w 1866 r. — przeszło 11 mil. rub.; w 1869 r. — 19 1/2 mil. rub. w porównaniu z 1863 r. — powiększenie o 32%, a w porównaniu z 1866 r. — zmniejszenie o 8%.

Spraw zagranicznych: w 1863 r. — przeszło 2 mil. rub.;

w 1866 r. — przeszło 2 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — nieco mniej niż 2 1/2 mil. rub.

Wojny: w 1863 r. — 115 1/2 mil. rub.; w 1864 r. — nieco mniej niż 120 mil. rub.; w 1865 r. — około 128 mil. rub.; w 1866 r. — przeszło 129 1/2 mil. rub.; w 1867 r. — 127 1/4 mil. rub.; w 1868 r. — 136 1/10 mil. rub.; a w 1869 r. — 147 7/10 mil. rub. Zatem w 1869 r. rozchody powiększyły się o 32 mil. rub. w porównaniu z 1863 r. (prawie o 28%) i o 18 mil. rub. w porównaniu z 1866 r. (prawie o 14%).

Marynarki: w 1863 r. — 18 mil. rub.; w 1864 r. — przeszło 21 1/2 mil. rub.; w 1865 r. — 22 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — 24 mil. rub.; a w 1869 r. — przeszło 18 1/2 mil. rub.; to jest w porównaniu z 1866 r. rozchody powiększyły się o 9 1/2 mil. rub. (o 22%).

Finansów: w 1863 r. — około 54 mil. rub.; w 1864 r. — około 58 1/2 mil. rub.; w 1865 r. — około 61 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — 80 1/2 mil. rub.; w 1867 r. — 75 1/2 mil. rub.; w 1868 r. — 81 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — nieco mniej niż 87 mil. rub. Zatem w 1869 r. rozchody powiększyły się w porównaniu z 1863 r. — o 33 mil. rub. (61%), a w porównaniu z 1866 r. — o 6 1/2 mil. rub. (8%).

Dobra rządowych: w 1863 r. — przeszło 9 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — 8 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — nieco mniej niż 7 1/2 mil. rub.; zatem nastąpiło zmniejszenie w porównaniu z 1863 r. o 20%, a w porównaniu z 1866 r. o 12%.

Sprawy wewnętrznych (i poczt): w 1863 r. — 18 1/2 mil. rub.; w 1864 r. — 23 1/2 mil. rub.; w 1865 r. — 24 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — przeszło 29 1/2 mil. rub.; w 1867 r. — 29 1/2 mil. rub.; w 1868 r. — 31 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — 36 1/2 mil. rub. Zatem w ciągu 7-u lat rozchody powiększyły się w dwójnasób, a w ciągu 4 ostatnich lat prawie o 7 mil. rub. (o 22%).

Oświecenia publicznego: w 1863 r. — około 6 mil. rub.; w 1866 r. — 6 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — prawie 9 1/2 mil. rub.; to jest rozchody powiększyły się w porównaniu z 1863 r. o 3 1/2 mil. rub. (o 60%), a w porównaniu z 1866 r. o 2 1/2 mil. rub. (o 40%).

Dróg komunikacji: w 1863 r. — nieco mniej niż 25 mil. rub.; w 1866 r. — 23 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — nieco mniej niż 25 mil. rub.

Sprawiedliwości: w 1863 r. — 6 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — przeszło 7 1/4 mil. rub.; a w 1869 r. — przeszło 9 1/2 mil. rub.; to jest w ciągu 7-u lat rozchody powiększyły się

o w warunkach popołitej ogółu tutejszego obojętności (dla spraw literackich, zwłaszcza, gdy takowych nie podtrzymuje) i prok. nowości już zapewne uważać się winno za zjawisko niezwykle. Jedynym tego faktu wyjątkiem jest ta okoliczność, że Biblioteka Warszawska, jak powstała w swoim czasie połączeniem sił kilku ludzi dobrej woli, tak również tylko połączeniem ich ofiarami, wśród zupełnej nieraz apatii publicznej, do chwili obecnej swój byt przetrwała. Pierwotnymi założycielami byli: zmarły przed kilkoma laty Michał Baliński, znany autor „Historji miasta Wilna, Starożytnej Polski, Pamiętników królowej Barbary i licznych innych monografij historycznych, — Aleksander Kurc i brat jego Adolf, obaj pisarze i skrzętni pracownicy na polu ekonomicznym, — zmarły hrabia Leon Łubiński, mąż w swoim czasie zasług dla piśmiennictwa niemałych, choć udział osobisty w pracach tegoż rzadko tylko przyjmował, i dla tego traktuje przez humorystę Augusta Wilkowskiego „szambelanem literatury” przewzany, — Antoni Szabrański, tłumacz „Fausta” i innych licznych poezji niemieckich, — Aleksander Tyszyński, filozof, historyk literatury i krytyk, autor wielu prac naukowych, zarówno oddzielnych i w obszerniejszym zakresie, jako też rozproszonych po różnych czasopiśmie, — nareszcie Kazimierz Władysław Wojciecki, zastąpiony zbieracz pieśni i powiastek ludowych, badacz i znawca polskich dziejów i starożytności, do rozjaśnienia których, przez cały ciąg życia swego, nader gorliwie przykładł się. Każdy z tych współwłaścicieli pisma zobowiązał się podtrzymywać je nie tylko własnym staraniem, i własnymi pracami w kierunkach szczegółowej swej działalności, lecz także własnym funduszem. W umowie zobowiązano się również płacić za artykuły, drukować się mające w Bibliotece Warszawskiej, a jakkolwiek stopę tej płacy oznaczono dość niską, bo po 9 rubli za arkusisłego druku, zawsze był to w polskiej prasie perjodycznej pierwszy przykład uznanego w zasłudzie hono-

Przeglądy literatury periodycznej w Warszawie *).

II.

We wstępie do niniejszego przeglądu (ob. Nr. 94 Dziennika) staraliśmy się wykazać ważność niezmierną, jaką tutejsze piśmiennictwo czasowe zjednać sobie zdolało głównie zupełnym niemal upadkiem literatury książkowej. Ważność ta zatem ma znaczenie przedewszystkiem warunkowe i negatywne, które przy prawidłowym literackim rozwoju i ruchu zeszłoby zapewne do rozmiarów o wiele szerszych, lub przynajmniej nie tyle wydatnych, i bez wątpienia zarazem przybrałoby po części wcale odmienny charakter; prztem jednak zaprzeczyć nie można, że poważny poczet warszawskich pism periodycznych zawiera w sobie także działów dodatnich niemało, stawiających ujemnym ich stronom przeciwwagę nader szczerliwą. Co do nas, w naszych sprawozdaniach o periodycznym tem piśmiennictwie naderwzrostko kierować się będziemy poglądem bezstronnym, opartym nie tylko na faktach, lecz także na duchu, z jakiego one zwykły wypływać, — a większymi grupami wybierając z pism owych raz jedne, raz drugie, usiłować będziemy wnikać w szczegółowe ich cele i w większą lub mniejszą stosowność środków na takowe użytych, przy czem wszędzie — tak spodziewamy się — widnieć będzie owo szczerze i gorące współczucie, na jakie każdy zaony objaw czynnego życia umysłowego z góry już zasługuje.

Rozpoczynamy niniejszy przegląd od jednej naukowo-belletrystycznej publikacji miesięcznej, a zarazem między tutejszymi periodycznymi od jednej z najpoważniejszych latami i treścią, od Biblioteki Warszawskiej, pisma poświęconego naukom, sztukom i przemysłowi.

Z dniem 1-m stycznia roku bieżącego pismo to rozpoczęło rok trzydziesty i pierwszy swojego istnienia,

ostatni zajmując to stanowisko do dnia dzisiejszego, a redakcja, jakkolwiek zbiorowa, i odświeżająca się ustawicznie nowymi siłami, między któremi wymienimy tu już tylko Wincentego Majewskiego, uczonego prawnika i księcia Tadeusza Lubomirskiego, gorliwego krzewiciela oświaty ludowej, zwłaszcza między ludnością rzemieślniczą, — ta redakcja wytrwale i w niezmiennym prawie kierunku dąży do celu tego samego, jaki sobie założyła przed laty trzydziestu. Celem tym było i jest niewątpliwie: bezstronne i stosowne rozszerzanie wiedzy w jej ciągłym i ogólnym postępie, a program ten rozszerzał się jeszcze, lubo nie zawsze z istotną dla pisma korzyścią, tą przyznaną przez nie główną jego podstawą, izby „nie mieć szczegółowego koloru zasad naukowych, jakie wyznaje.” Oczywiście skutkiem tego słabowała i dotąd słabuje Biblioteka Warszawska na jedną z najważniejszych wad zasadniczych, jakie zarzucić można prowadzonemu z świadomością logiczną przedsiębiorstwu literackiemu, gdyż przedewszystkiem należy zapytać, czyli to jest zasadą, a zatem kolorem, nie mieć koloru? i czy taka bezbarwność naukowej i literackiej, które się w zwykłym, potocznym języku najlepiej podobno przez absurd tłumacza, a z których powót na drogę prawdy i piękna bywa trudny, niekiedy już nawet wprost niemożliwy? To na nieszczęście miało istotne miejsce, i nieraz, w przeciągu tego trzydziestoletniego istnienia Biblioteki Warszawskiej: zarzuty też przeciw pismu mnożyły się w nieskończoność. Nie przeczyśmy wprawdzie, że w znacznej części zarzuty te pochodziły od ludzi, nietylko własną pracą i ukształceniem do tego najmniej powołanych, lecz także usiłujących w ten sposób pokryć własne swe grzechy, szczególnie obojętność swoją dla sprawy literatury, na podtrzymanie i podniesienie której żałowałiby najdrobniejszej ofiary. Ale i to nie mniej jest prawdą, że w 120 tomach tej publikacji (bo

* Patrz Nr. 94 Dzien. Warsz.

przeszło o 50% a w ciągu ostatnich 4 lat przeszło o 23%.

W kontroli państwa: w 1863 r. — 1/4 mil. rub.; w 1864 r. — 1/2 mil. rub.; w 1865 r. — 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — 1 1/2 mil. rub.; w 1867 i 1868 r. — przeszło 1 1/2 mil. rub.; w 1869 r. — przeszło 1 1/2 mil. rub. (1 mil. 892 1/2 tys. rub.); zatem rozchody powiększyły się w porównaniu z 1863 r. 8 razy, a w porównaniu z 1866 r. o 1/2 mil. rub. (o 34%).

W głównym zarządzie rządowych składni konti: w 1863 r. — 682 tys. rub.; w 1866 r. — 610 1/2 tys. rub.; a w 1869 r. — 650 tys. rub.

W Królestwie Polskiem (rozchodów które nie weszły do budżetów Cesarstwa): w 1867 r. — około 19 mil. rub.; w 1868 r. — 15 mil. rub.; a w 1869 r. — 11 1/2 mil. rub.

W zarządzie cywilnym krajów Zakaukaskiego: w 1863 r. — 3 1/4 mil. rub.; w 1866 r. — 4 mil. rub.; a w 1869 r. — nieco mniej niż 6 1/2 mil. rub.

Rozchodów zwrotnych: w 1863 r. — 13 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — 11 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — 21 1/2 mil. rub.

Razem zwykłych rozchodów (bez zwrotnych): w 1863 r. — 330 1/2 mil. rub.; w 1864 r. — 351 1/2 mil. rub.; w 1865 r. — 368 1/2 mil. rub.; nad budżet 36 1/2 mil. rub., razem 404 1/2 mil. rub.; w 1866 r. — 413 1/2 mil. rub.; w 1867 r. — prawie 425 mil. rub.; w 1868 r. — 441 1/2 mil. rub.; a w 1869 r. — przeszło 468 1/2 mil. rub. Zatem nasze rozchody w 1869 r. powiększyły się w porównaniu z 1863 r. prawie o 138 1/2 mil. rub. to jest prawie o 42%, a w porównaniu z 1866 r. prawie o 63 mil. rub. to jest o nieco więcej niż 15%.

Według budżetu z 1869 r. asygnowane było na zwykłe rozchody (nie licząc zwrotnych) 439 1/2 mil. rub., następnie w ciągu roku budżetowego otwarte zostało jeszcze kredytów nadbudżetowych przeszło 37 mil. rub. (nie licząc 6 1/2 mil. rub. otwartych na zaszkobienie rozchodów robionych na rachunek zwrotu skarbowi ze źródeł postronnych), co razem uczyni około 476 1/2 mil. rub.; asygnowanie nadbudżetowe w stosunku do tej sumy wyniesie około 8%, a w stosunku do preliminarjów w budżecie 8 1/2%.

Porównując cyfry asygnowań nadbudżetowych za pięć lat od 1865 roku, okaże się, że ta w ogóle tak nieprzyjazna równowadze budżetu cyfra za 1869 rok była większa od takich samych cyfr: w 1865 r. — prawie o 1

miljon rub.; w 1867 r. — o 4 1/2 mil. rub. i w 1868 r. — o

przeszło 7 mil. rub. a mniejsza tylko od cyfr 1866 roku (prawie 50 mil. rub.) o 12 1/2%.

Sprawozdanie kontrolne objaśnia znaczenie w ogóle kredytów nadbudżetowych przez takie 3 przyczyny: — przez niedokładność szczegółowych budżetów finansowych, co podwyższa wyznaczenie kredytów dodatkowych; przez wynikające w ciągu roku okoliczności wyjątkowe, które przy układaniu budżetu, nie mogły być przewidziane; i nakoniec przez zbyteczne ze strony zarządów żądania, które mogłyby być albo całkiem usunięte, albo przynajmniej odłożone do układania budżetu na rok następny.

Na potwierdzenie tego, sprawozdanie rozdziela kredyty budżetowe, według rodzaju rozchodów i powodów które wywołały ich asygnowanie — na następujące grupy:

1) na wypłaty pożyczek państwowych przeszło 8 1/2 mil. rub.
2) na wydatki z wyjątkowych i nieprzewidzianych okoliczności (przekształcenie uzbrojenia armji 8 mil. rub., wynagrodzenie, obywateli Mingrelji i drobnych właścicieli, — przeszło 1 mil. rub. i t. p.) 11 1/2 mil. rub.

3) na zapomogi i pożyczki, z powodu nieurodzajów, pożarów i t. p. — nieco mniej niż 2 mil. rub.

4) na płace dla urzędników spadłych z etatu, przeszło 3/4 mil. rub.

5) na rozchody obliczone w przybliżonym rozmiarze, który w skutku podwyższenia się cen, okazał się niedostatecznym — około 6 1/2 mil. rub.

6) na utrzymanie nowo-otwartych instytucji i powiększenie etatów poprzednio istniejących — około 3/4 mil. rub.

7) na dodatkowe płace, nagrody, zapomogi i pożyczki urzędnikom i wojskom — przeszło 1 mil. rub.

8) na nowe budowy i inne operacje wynikłe po zatwierdzeniu budżetów — około 3/4 mil. rub.

9) nakoniec 1 1/2 mil. rub., chociaż były asygnowane zarządowi, ale pozostały w ciągu roku budżetowego nie wydane, co dowodzi, że były wyjednane bez dostatecznej ich potrzeby. W skutku tego, wnoszą sprawozdanie, że z całej sumy kredytów nadbudżetowych (37 mil. rub.) przedstawiają się jako niezbędne tylko te, — w ilości około 30 1/2 mil. rub., — które były wy-

ostatni zajmując to stanowisko do dnia dzisiejszego, a redakcja, jakkolwiek zbiorowa, i odświeżająca się ustawicznie nowymi siłami, między któremi wymienimy tu już tylko Wincentego Majewskiego, uczonego prawnika i księcia Tadeusza Lubomirskiego, gorliwego krzewiciela oświaty ludowej, zwłaszcza między ludnością rzemieślniczą, — ta redakcja wytrwale i w niezmiennym prawie kierunku dąży do celu tego samego, jaki sobie założyła przed laty trzydziestu. Celem tym było i jest niewątpliwie: bezstronne i stosowne rozszerzanie wiedzy w jej ciągłym i ogólnym postępie, a program ten rozszerzał się jeszcze, lubo nie zawsze z istotną dla pisma korzyścią, tą przyznaną przez nie główną jego podstawą, izby „nie mieć szczegółowego koloru zasad naukowych, jakie wyznaje.” Oczywiście skutkiem tego słabowała i dotąd słabuje Biblioteka Warszawska na jedną z najważniejszych wad zasadniczych, jakie zarzucić można prowadzonemu z świadomością logiczną przedsiębiorstwu literackiemu, gdyż przedewszystkiem należy zapytać, czyli to jest zasadą, a zatem kolorem, nie mieć koloru? i czy taka bezbarwność naukowej i literackiej, które się w zwykłym, potocznym języku najlepiej podobno przez absurd tłumacza, a z których powót na drogę prawdy i piękna bywa trudny, niekiedy już nawet wprost niemożliwy? To na nieszczęście miało istotne miejsce, i nieraz, w przeciągu tego trzydziestoletniego istnienia Biblioteki Warszawskiej: zarzuty też przeciw pismu mnożyły się w nieskończoność. Nie przeczyśmy wprawdzie, że w znacznej części zarzuty te pochodziły od ludzi, nietylko własną pracą i ukształceniem do tego najmniej powołanych, lecz także usiłujących w ten sposób pokryć własne swe grzechy, szczególnie obojętność swoją dla sprawy literatury, na podtrzymanie i podniesienie której żałowałiby najdrobniejszej ofiary. Ale i to nie mniej jest prawdą, że w 120 tomach tej publikacji (bo

wolane albo przez wyjątkowe okoliczności, albo przez preeliminowania budżetowe, które się nie sprawdziły, albo nakoniec wynikły w skutku bezpośredniej Najwyższej woli.

W ministerstwach, kredyty nadbudżetowe stanowią z całej sumy wyasygnowania nadbudżetowego: wojny (12 1/2 mil. rub.) 32 1/2%, finansów (5 1/2 mil. rub.) 15%, a oprócz tego w wydziale długu państwa (6 1/2 mil. rub.) 18%, drog komunikacji 9 1/4%, spraw wewnętrznych 7%, i t. d.

Wiadomości krajowe.

* We wsi Brzeźno (pow. koniński), należącej do p. Antoniego Morzyckiego, znaleziono pokłady węgla ziemnego, glinki fajansowej i kamienia piaskowego.

* Że są jeszcze ludzie bardzo przesądni, wierzący w uczynność złego ducha, stwierdza to wypadek jaki przyszedł tydzień temu do Lublina. Dnia 7 (19) b. m., nieopodal od tego miasta, przy zbiegu trzech dróg, spostrzeżono wykopany dołek w którym mieścił się nowy rydel, nowy kalamaz, mowcopiór do pisania, kozik i czarna kura z uwiązaną przy nodze kartką, na której wypisane było imię Feliksa. Nikt z prostaków nie śmiał dotknąć przedmiotów leżących się wpływu czarów. Znalazli się jednak śmielsi—zabrano corpus delicti i rozpoczęto śledztwo, do którego pierwszego wątku dostarczyło imię. Okazało się, że sprawcą wszystkiego był zakochany lokaj, któremu brak pieniędzy stawał na przeszkodzie w połączeniu się z wziętą małżonką z wybranką serca. Gusta miały zarządzić potrzebne, sprowadzić szatani i posłużyć do spisanie cyrografu. Doświadczony niy i pewny w dawnych czasach środków na ten raz nie dopisał i okrył tylko biedaka smiesznością.

Z innych gubernij.

* Oświecenie publiczne w (Nr. 4), Okólnik, wileńskiego okręgu naukowego, zamieszczono: Wileński dyrektor szkół ludowych doniósł kuratorowi okręgu naukowego, że kurator bochejskiej szkoły ludowej, miejscowy włościanin Franciszek Baranowski, wyznania prawosławnego, przeszło 10 lat bierze najczynniejszy udział w losach tej szkoły. Przez swój wpływ na włościan przyczynił się do otwarcia szkoły w Bochejku, ustąpił dla niej na początek lokal w swym domu i za apowaznieniem obywateli Ciecchanowskiego, należącemu do siebie obowiązki kuratora. Zostawszy wybrany po skończeniu trzeciecia w 1863 r. przez włość bochejską na kuratora tejże szkoły, pozostał w tych obowiązkach do obecnej chwili i przyjęte obowiązki spełnia z rzadką sumiennością, dowód czego stanowią następujące dane faktyczne: kiedy w szkole bochejskiej nie było jeszcze wprowadzone żywienie przez gminę i uczyca utrzymywali się kosztami rodziców, Baranowski w ciągu trzech lat utrzymywał trzech uczniów—ubiatur ich i żywił; od czasu wprowadzenia stołu kosztom gminy, jadłalnia uczniów mieści się w domu Baranowskiego, pożywienie dla dzieci gotują się w jego kuchni, i corocznie, w wielkiej święta Baranowski podejmuje wszystkich uczniów. Zipowodu ciasnoty sypialni uczniów, 8 z nich sypia w domu Baranowskiego. Oprócz tego Baranowski, przyjmując nie mniej czynny udział w sprawie naukowego kształcenia. W szkole bochejskiej nauczycielem jest miejscowy ksiądz Aleksander Gułowski, który z obowiązku musi się wydalac w parafję; Baranowski w takich wypadkach, zawsze uczeszcza do szkoły i pilnuje, aby dzieci zajmowały się wyznaczoną im pracą. Kurator okręgu ceniąc dziesięcioletnią działalność Baranowskiego na korzyść szkoły bochejskiej, oznajmił mu, że pośrednictwem wileńskiego dyrektora szkół ludowych, szczerze swę podziękowanie za jego bezprzebiegane w sferze włościan gubernij witebskiej usługi sprawie szkolnej.

* Do brzozy niosę. Na posiedzeniu petersburskiego oddziału słowiańskiego komitetu dobroczynności, 2-go maja, zasła pomiędzy innemi, co następuje: odczytania list od towarzystwa prawosławnego w mieście Sarajewo o położeniu i meciej szkoły żeńskiej, założonej z funduszu, ofiarowanego przez jednego z członków komitetu słowiańskiego, z uczuciem wdzięczności dla ruskiego ofiarodawcy i z prośbą o podtrzymanie na przyszłość tego zakładu. Uchwalono postać się o dalsze podtrzymanie tej szkoły. Z Sarajewa otrzymano także list o zbliżającym się do końca, wzniesieniu w tem mieście katedry prawosławnej, z prośbą o zaopatrzenie jej w ko-

ścielne naczynia, szaty i księgi. Zgromadzenie przeświadczone o całej ważności tej prośby i przekonane, że w naszej stolicy mogą się znaleźć gorliwie dbający o prawosławie, którzy z gotowością odpowiedzą na to wezwanie naszych bośnijskich współplemienników, postanowiło prosić protojerę o. J. W. Wasiliewa o przyjęcie na siebie trudów dla wykonania prośby społeczeństwa sarajewskiego. Na prośbę starszych kilku wiosek w jednej z ziem słowiańskich w Turcji, komitet uchwalił wyznaczyć ze swych funduszy jednorazowo 60 rub. na utrzymanie nauczyciela ludowej szkoły w wspomnianej miejscowości. A. S. Budłowicz objaśnił, że pośród narodowości zachodnio-słowiańskich, znajdują się instytucje ze względu swych zadań i działalności pokrewne z naszym komitetem słowiańskim, a mianowicie: słowiańskie matice, to jest towarzystwa, dla podtrzymania słowiańskich literatur narodowych, mające charakter czysto społeczny, a nie polityczny; że byłoby bardzo możliwym i pożytecznym dla naszego komitetu zawiązać najsilniejsze związki z temi punktami środkowymi uniwersalnego rozwoju zachodnich słowian, i że takie stosunki najłatwiej mogłyby być zawiązane, przez wejście komitetu do liczby członków wspomnianych instytucji, ponieważ członkami ich mogą być, nie tylko osoby, ale i towarzystwa. Zgromadzenie uchwaliło przjąć ten projekt i na pierwszy raz wyznaczyć po 50 rub. składki członkowskiej dla każdej z dziewięciu słowiańskich matic: łuzycyckiej, czeskiej, morawskiej, słowackiej, galicyjskiej, serbskiej (w Nowym Sadzie), chorwackiej (w Zagrzebiu), dalmackiej i słoweńskiej (w Lublanie).

* Handel i przemysł. — Dziennik Nowosti donosi, że w gubernij tumbowskiej w ostatnich latach szczególnie rozwinęła się uprawa lnu, w celu otrzymania siemienia lnanego. Pozostając przy tem słoma lnaną, zupełnie się odrzuca, jako nie stanowiąca żadnej wartości. Jeden z wielkich właścicieli, N. S. Sletow, zamierza teraz zużytkować tę słomę, zamieniając ją na pakiety, które mogą współzawodniczyć z galgannem, jako materiał do wyrobów papieru.

* Pówdoli kwestji o utworzeniu w Petersburgu muzeum przemysłowego, w ruskiem towarzystwie technicznem odbyło się nadzwyczajne zebranie ogólne, na którem Jego Cesarska Wysokość Książę Mikołaj Maksymilianowicz Leuchtenbergski, prezes honorowy, zwrócił się do zgromadzenia z przemową następującą: Zastanawiałem was, panowie, aby oznajmić na obecnem posiedzeniu nadzwyczajnem Najwyższe zezwolenie co do pomysłowego rozstrzygnięcia kwestji, mogącej mieć ważne znaczenie dla przejawu naszej działalności na polu technicznym. Nasza ustawa zaleca nam już urządzać muzeum przemysłowych, jako jeden ze środków do rozszerzenia wiadomości technicznych, urzeczywistnienie zatem takiej instytucji jest naszą powinnością, stanowi jeden z moralnych obowiązków, dobrowolnie przez nas na siebie przyjętych. Przy namem założeniu towarzystwa, myśl ta znalazła gorliwego obrońcę, popierającego ją z taką wytrwałością i energią, jakie charakteryzują ludzi, działających w uznaniu ważności powziętego raz przez nich zamiaru—mówię o szanownym prezie towarzystwa, A. A. Kocubeju, którego na nie szczęście, nie ma teraz między nami. Zarodek naszych kolekcji, zebrany przez byłego sekretarza towarzystwa E. N. Andrejewa, dzięki światłej względności p. ministra dóbr państwa, Aleksandra Aleksiejewicza Zielonego, znalazł dla siebie przytułek czasowy w wzorowym założeniu prezes, muzeum wiejsko-gospodarczem. Powiedziałem przytułek czasowy dla tego, że na nie szczęście, w tymże czasie wyjaśnił się, że gmach ujeżdżalni zajętej przez muzeum, okazał się zupełnie niedostatecznym, i p. minister postąpił się o wyszukanie dogodniejszego pomieszczenia dla swych drogocennych zbiorów. Sprawa więc, jak się zdawało, uległa stagnacji; fundusza na potrzebne rozłożenie, na dopełnienie naszych zbiorów, nie posiadano. Ale istotnie sprawa nie zatrzymała się; wypracowywała się ta forma, w której miało się urzeczywistnić nasze przyszłe muzeum techniczne i czekano na przyznanie do tego okoliczności. Okoliczność ta przedstawiała się przed rokimi. Przy projektach o urządzeniu mającej się odbyć w Moskwie wystawy politechnicznej, komitet utworzony w tym celu, powziął myśl zamienienia jej na muzeum stałe, a rozpoczynając się w roku zeszłym wystawa rekonstrukcyjna w Petersburgu i uczynione przygotowania do pomieszczenia jej w byłym „Magazynie Solnym” podały nam szanownemu członkowi Mikołajowi Wasiliewiczu Isakowemu myśl o połączeniu w jedną całość, w tym gmachu, istniejących w Petersburgu muzeów. Projekt ten zaszczycony został Najmilszczytym uwzględnieniem i z zezwolenia Najwyższego utworzone zostały dwie komisje. Pierwsza dla rozstrzygnięcia, w ogóle kwestji

dejmie, chyba żeby sama redukcja chciała zająć się ułożeniem, już wprawdzie nie krytycznego, rozbioru, ale przynajmniej spisu rzeczy rozumowanego, któryby pracownikowi literackiemu ułatwił możność trafienia do tego, czego mu też właśnie dla studjów jego potrzeba. Katalogi podobne ogłaszają od czasu do czasu celniejsze zagraniczne przeglądaj: *Quartalny i Lidyaburski* angielskie, *Retue des deux mondes, Deutsche Vierteljahrsschrift* i inne. Samo się przez się rozumie, że zamiar podania takiego rodzaju, i wskazówki za lata ubiegłe, dla nas szczególnie, którzy w sprawozdaniu niniejszem mamy na oku cel jedynie specjalny, bo, ogłaszanie czytelnikom naszych z literatury periodyczną wyłącznie bieżącą, nie mogł nas ani na chwilę zaprzętać, imo uwiłzaliśmy swą umiej, za nas, i obowiązek, napomknąć kilkoma słowami o niezaprzeczonych korzyściach, jakie odniosłyby nauka i literatura, gdyby skarb do Biblioteki dotąd rzecz można, jak do morza bezdennego zrzucone, z dotychczasowego wartości, wydobycie z niej zostały nam światło dziennego użytku. My zaś, naszym przeglądem sięgając nierównie skromniej i bliżej, rozpoczynamy takowy od ostatnich kilku zeszytów za rok bieżący 1871. Przewidywaliśmy, że z naszego braku nie miałbyśmy zupełny artykułów z dziedziny historii. Cemuż brak ten przypisać, nie wiemy, — labe sądząc z dawniejszej w tym kierunku, dość ożywionej działalności redakcji, przypuszczaćby należało, że wina to może gustu publiczności. Znajdujemy tylko, (w zeszytach *Autonym*) przytoczenie do archeologii krajowej, bo opis dość szczegółowy sześciu wykopalisk w gubernjach łomżyńskiej i suwalskiej, poszukiwaniem których w epoce niedzięciu roku 1857 i 1869 zajmował się gorliwy, na tem polu pracownik p. Alfons Budziński. Opis rzeczony zresztą nie przedstawia nic szczególnego; — za to, jak zwykle, czaszki i kości, rozsypane się w proch z dotknięciem, urny gliniane, kamienne siekiery, tu i ówdzie brzozywe ozdoby, a co najwięcej, bursztynowe paciorki. Długo jesz-

o muzeach i o pomocy rządu w ich uorganizowaniu—składa się z Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Księcia Aleksandra, unie, pp. ministrów: finansów, dóbr państwa i spraw wewnętrznych, nacelnika głównego zarządu zakładów wojenno-naukowych oraz sekretarza stanu Nabokowa; druga—bardziej szczegółna, dla opracowania samego planu muzeum st. petersburskiego i przygotowania dla pomieszczenia takowego w budowlisłonego magazynu. Uw projekt rządu znalazł wtedy zaraz odgłos społeczeństwa na pierwszym w zachrosyjskim zjeździe właścicieli zakładów, fabrykantów i osób interesujących się jedynie tylko przemysłem ogólnym. Druga komisja pod przywództwem pana dyrektora departamentu handlu i rzekodziej, spełniają swe zadanie, wypracowała rzeczywicie wspaniały projekt muzeum st. petersburskiego umiejętności stosowanych, który wykazywał ze strony twórców i znajomości i odpowiednią dążność dla zaspokoczenia przez tę instytucję potrzeby nacownego zbadania, tego, co geniusz wynalazczy, nauka i sztuka mogą przysposobić dla wymanu człowieka, podwyższyć jego pracę produkcyjną i nadać samym produktom formę artystyczną, piękna. Ławo pojąc, że urzeczywistnienie takiego projektu, musiałoby wymagać ogromnych nakładów, i rzeczywicie obliczono takowe na 3 miliony rubli. Jakkolwiek upragnione było utworzenie takiego muzeum, rząd wszakże nie mógł się zdecydować, aby tak znaczne sumy, zebrane z pracy narodowej dla zapewnienia wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa i jego ludu, wydatkowane były na takie instytucje, których pośredni wpływ na dobrobyt narodowy mógłby się wykazać dopiero w przyszłości. Ale, przynajmniej zupełną gruntowność, zupełną słusność tym państwowym konkluzjom, większość członków pierwszej Najwyżej zatwierdzonej komisji nie mogła dopuścić tej myśli, aby Petersburg pozabawiony został miejsca dogodnego dla urządzenia swego muzeum. Byli oni przekonani, że działając stopniowo, w granicach możności, powiedzie się urzeczywistnić to pożyteczne przedsięwzięcie funduszami, jakie już posiadają muzea dóbr państwa i zakładów wojskowo-naukowych, oraz przy pomocy osób prywatnych dla urządzenia przez nasę towarzystwo zbiorów technicznych. W każdym razie, członkowie ci poczytywali za potrzebne, przekonać się, w jakim stopniu uznają pożyteczności, założenia muzeum rozszerzono się w masie publiczności i jakie spóździałanie na polku ono ze strony tych, którzy uważają za swój obowiązek moralny przyzniesienie się do szerzenia u nas wiadomości technicznych. Zdanie to zasłużyło na Najwyższe zatwierdzenie. Na mocy tego, gmach magazynu solnego oddany zostaje na lat 5 do rozporządzenia ministerstwa dóbr państwa i zarządu zakładów wojskowo-naukowych, z warunkiem, że jeśli po upływie tego czasu muzeum urządzonem nie będzie, wówczas gmach ma być zwrócony ministerstwu skarbu. Pojąć można, że najtrudniejsze zadanie przedstawia się naszemu towarzystwu. Wtedy, kiedy wspomniane przedziennie zarządy mogą wejść do nowego lokalu z zupełnie uorganizowanemi zbiorami, nasze towarzystwo musi się troszczyć o i przysposobienie lokalu i o zebranie kolekcji. Oto plan działania, jaki proponuje bacząc na fundusze, jakie się u nas gromadzić będą, będącym stopniowo przygotowywali większe lub mniejsze oddziały w gmachu magazynu solnego, na pomieszczenie kolekcji i zbierali takowe. Rozumie się, że niepodobna nam będzie od razu zebrać wszystko to, co obejmują nie tylko europejską, ale nawet ruską technikę, i dla tego ograniczamy się, na początek, jedynie do główniejszych jej gałęzi, postaramy się wszakże, aby każda z wybranych produkcji przedstawiona była o ile można najpełniej, zaczynając od materiału surowego do ostatecznej formy takowego, z wykazaniem wszelkiej faz i procesów przerobki, oraz przyrządów, narzędzi i machin w tym celu używanych. Lecz na co kładę nacisk w szczególności, i w czem, zapewne wezmą udział i przysięli nasi towarzysze co do muzeum—to na urządzenie przedewszystkiem auditorjum dla odczytów publicznych, które przagnąłby już rozpocząć z nadchodzącą jesienią. Lecz gdzie się u nas fundusze? Gdzie pracownicy? Żywią nadzieję, powiem więcej—przekonanie, że znajdują się. Ja ofiaruję swą pracę osobistą, swoje środki, któremi mogę rozporządzać; spodziewam się, że te prace popędzą i teraz ze mną, w nieobecności P. A. Kocubeja, towarzysze jego E. J. Tillo i wszyscy członkowie rady. Ale jakkolwiek pomyslną była nasza praca, nie smiem dopuścić myśli, aby zabieg co do urządzenia muzeum spadły tylko na nas. Będzie to sprawa całego naszego towarzystwa, całej petersburskiej klasy fabrycznej i przemysłowej, wszystkich rosjan o tyle wykształconych, że pojmują jasno znaczenie kształcące takiej instytucji dla ludu ruskiego i drożym jest dla nich rozwój w praktycznem zastosowaniu zyskanych wiadomości do pracy produkcyjnej. Jeśli każde nowopowstające miasto amerykańskie uważa za pierwszą swą powinność

eze zapewne czekać wypadnie, nim z podobnych badań i ich opisów istotny jakiś i bezpośredni dla historii wyniknie pożytek—czy w ogólności i kiedykolwiek wytosniecie—rzecz to nawet nader wątpliwa. Ważniejsze będwątpienia miejsce i w bliższym zostające: związku z dziejami, zajmując (w zeszytach za maj) krótkie dotknięcie kwestji, dotyczącej starożytności krajowych. Jest to artykułki pana Feliksa Zielńskiego: „O znaczeniu wyrazu *Narok* w dawnej mowie polskiej”. Wyraż ten, który w obecnym języku zupełnie zaginął i który przez uczonej wydawców różnych kodeksów dyplomatycznych, jak mianowicie przez Muczkowskiego, Ryszczewskiego i Bartoszewicza, najrozmaiciej był tłumaczony (jedni brają go za nazwę szczegółowej miejscowości, inni nawiązują do imię własne osoby), — wyraz ten) według wskazówek i świadectw przez p. Zielńskiego zebranych, a nie ulegających już wątpliwości, oznacza dawne terytorjum, z rozlicznych wsi składające się, coś maksztat *kluzga, dominium, Güterkomplex* i t. p. Takie było znaczenie *narok* w XIII wieku; — dawnie zaś, jak się zdaje, oznaczano nim znaczny obszar ziemi powierzony dwadziestu wielkim pługów (włok?), — co wszystko w historii dawnego prawa, a nawet pod względem ówczesnego społecznego ustroju, nie jest bez pewnego znaczenia. W rubryce historii literatury szczególnej na siebie zwraca uwagę szkic biograficzny, o p. t. *Erydryk hrabia Skarbiek*, spiora K. W. Wojciekowiec (zeszyty za luty i umierec). Erydryki Skarbeck nie tyle może być wybitną osobistością w piśmiennictwie bieżącym, ile raczej przedstawiał sobą drogocenne ogniwo, wiążące tradycje literackie i społeczne wieku zeszłego z dzisiejszym. Urodzony w r. 1792 z arystokratycznej, lecz nie zbyt możnej rodziny, zawczasu już, oswoił się z myślą poszukiwania rzeczywistej wartości nie w sferze rządzenia losu, które na wydatniejszem niż wielu innych postawiło go miejsce, lecz w zubożonych i gruntowną wiedzą umysle; jakoż praca miłna, obok wyodrębnionych, nie-

społeczną, wraz ze szkoła położę podstawy do muzeum z celem kształcenia ludowego; jeśli za fundusze prywatne Londyn mógł utworzyć w ciągu lat niewiele muzeum kensingtonskie, które liczy wiedzających takowe na tysiące, lecz na miliony; jeśli Moskwa znalazła kilkakrotnie sto tysięcy dla urządzenia wystawy politechnicznej i obrócenia jej następnie na muzeum, to czyż Petersburg nie podrzyma zaczątków ruskiego towarzystwa technicznego w sprawie, której pożyteczność uznana jest przez cały świat ucywilizowany? Od was, szan. panowie zależy będzie dostarczenie środków materialnych i moralnych dla urzeczywistnienia tego przedsięwzięcia; nie wiem jeszcze jakie będą te środki, ale wierzę w żywotność naszego przyszłego muzeum, które będzie nie miejscem składu, nie schronieniem rzeczy kosztownych, a wcielaniem idei rozszerzenia tych wiadomości, z których składają się produkty, nie sily narodów, i przez które podnosi się poziom ich dobrobytu.” Po skończeniu przemowy, przyjętej z wielkim społecznym, Jego Wysokość przezwiał posiedzenie na czas jakiś dla zebrania podpisów na ofiary i deklaracje, kto może przynieść towarzystwu pomoc przez zbranie kolekcji. Książę Mikołaj Maksymilianowicz raczył podpisać się na 10,000 rs.; następnie najznaczniejsze ofiary były: A. M. Warszawskiego 3,000 rs., M. A. Pastuchowa—1,000 rs., braci Warguninow—1,000 rs., N. S. Putilowa—500 rs., M. A. Ratkowa—Roznowa—500 rs., barona Dersza—200 rs., ogółem zebrano 18,155 rs. Przeglądając wykaz podpisów, byliśmy utrudniani, spotkawszy na takowym nazwisko prostego majstra kotlarskiego, Jegora Ozerowa, który ofiarował 100 rs. Osób które zadeklarowały swę współdziałanie przy zbieraniu kolekcji, okazało się 19. (St. Pet. Wied.).

* Urodzaje.—Podług doniesień z d. 4 maja, w większej części gubernij tilskiej wzrost oziminy jest dobry, a jarzynę dopiero zasiewają. Wzrost trawy jeszcze nie bardzo zadawalajac. Pogoda od początku kwietnia aż dotąd powiększyła częściowo żyzność i chłodność dla tego zasiewy jarzyny postępują zwolna. Na pogodę nie uskarżają się tylko w powiecie wienieńskim, a w jefernowskim zaczęto siał jarzynę od 15 kwietnia, co trwa dalej. Od początku wiosny zasiewom sprzyjała pogoda. Włoscianie prawie wszyscy mają własne zapasy jarzyny na zisaw, a lubo niektórym brakuje z powodu gradobicia w r. 1870 nieznaocznej części, takową zwykła zakupują lub pożyczają od zamożniejszych sąsiadów; w ogólności jare pola zostają obsiane, czego pilnują pośrednicy polobowni i zwierchność wiojska. W czasie zasiewów jarzyny płacono robotnikom wyżej jak w roku zeszłym, mianowicie robotnikom ze sprężonego płacono 1 rs. dziennie. Z początku wiosny stan zasiewów ozimych był zawalniający.

* Tegoroczna wiosna w Besarabji, jak donosi *Odes. Wied.* jest bardzo dziszysta i zimna, od czasu puszczania śniegu jeszcze nie wyszła; najczystsze deszcze padają w północnej Besarabji, ale wzrost zboża wszędzie jest piękny. Jakkolwiek przeszkadza wzrostowi zboża zimna, szczególnie nocna, wszelako w tym roku, jeżeli nie znajdą niekolektywki nieprzewidziane okoliczności, jak naprzykład szarżanca, gradobicie i t. p., można się spodziewać dobrego urodzaju zboża i siana. Drzewa owocowe kwitną pięknie i można także się spodziewać obfitości owoców, nie tak jak w roku zeszłym, kiedy do Kiszyniawa, pomimo mnóstwa ogrodów, przywożono owoce z Krymu.

* Rozmaite wiadomości. W tych dniach w Razaniu wydarzyły się wielkie pożary. Najprzód 27 kwietnia o godzinie 4 z południa, wynikł pożar w zabudowaniach kupca Rubcowa, naprzeciwko sklepów z towarami wiejskimi. Ogień rozszerzył się na sąsiednie budynki i dopiero o północy ustał. Nazajutrz o godzinie 1 z południa, kiedy jeszcze dopalaly się resztki tego pożaru, niewiadomo z jakiej przyczyny zapalił się w podwórzu budynek sąsiedniego kupca Stolnikowa, w którym miesieli się traktjeria. Przy dość mocnym wietrze ogień wzmógł się szybko, zajął ogromny dom trzypiętrowy kupca Trećina, w którym jak donosi *Peter. List.* miesieli się żołnierze, i rozszerzył się na całą ulicę. Domy po drugiej stronie ulicy także się zapaliły. Wewnętrzne ich zabudowania powiększyły części składowe się ze spiżarni z sianem, owsem, i słomą, stojących jeden koło drugiego, tak, że ogień z szybkością objął kilka zabudowań, a następnie rozszerzył się na trzy ulice. Tu płonęły traktjerie, sklepy z wiktalami i sześć szynków. Takich pogorzeli, jak powiadają starzy ludzie, nie było już od lat 30. Całe miasto było w ruchu, czwartą część mieszkancom wynosiła się z domów. Okolo go-

pospolitych zdolności, w przedkim czasie doprowadziła młodzieńca do rezultatów zadziwiających. Rozpoczynał w 1811 r. zawód służy publicznej, i jednocześnie dawczy się poznać z kilku znanymi imięmi prac naukowych i poetycznych utworów, w r. 1818, wprawdzie nie bez oburzenia koligacji hrabiowskich, objął katedrę ekonomij politycznej w istniejącym podówczas uniwersytecie Aleksandrowskim w Warszawie. A inoży hr. profesor, który jednocześnie na tem stanowisku zasłużony rozgłos zjednał sobie i zagranicą, slynem swem w literaturze francuzkiej dziełem *Theorie des richesses sociales*, niemniej święto i pożyteczne na temże polu glosząc prace i w kraju, wymownem słowem z katedry rozjaśniał młodzieży akademickiej kwestję gospodarstwa narodowego i nauki finansów. Przeżywszy rok w St. Petersburgu, po powrocie do Warszawy najważniejszą stronę swojej działalności w służbie rządowej poświęcił instytucjom dobroczynnym w Królestwie, bardzo zaś jeszcze wzięciem, których stan zbadał do dokładnej i reformą których po wielkiej części wyszła z jego inicjatywy. Wkrótce potem, mianowany prezesem dyrekcji ubezpieczeń rady głównej opiekuńczej zakładów dobroczynnych, w 1847 roku został radcą tajnym, a w roku 1854 dyrektorem głównym komisji rządowej sprawiedliwości. Życie zakończył roku 1866 w Warszawie, licząc 75 lat wieku. Tym zasługom i pracom Skarbecka, jakkolwiek wzięczną one zapewniają mu pamięć na polu państwowem i naukowym, ustepowała wprawdzie znaczeniem i wpływem, ale nie gorliwością i zamiłowaniem działalności jego, w tej także części literatury, której głównym czynnikiem jest wyobraźnia. Postępując trzeźwą drogą, pozostawił on na wszystkich trzech nieposlednie ślady swojego przejścia: jako autor dramatyczny, powiesciscipisarz i poważny historyk. O każdym z tych kierunków słów kilka tutaj powiem. (d. n.).

dziny 4 wyniesiono z dwóch cerkwi na miejsce pogorzeli...

Kronsztańskie fortyfikacje, przystawki i dolny zwie...

St. Peł. Wied. zwracają uwagę dyrekcji kolei żelaznych...

Wydział lekarski ministerstwa spraw wewnętrznych...

W Petersburgu (pozostało 146; od 3 do 10 maja)

W Moskwie (pozostało 13; od 1 do 6 maja)

W gubernii razanickiej w m. Jęgorjowskiej (pozostało 11; od 12 kwietnia do 1 maja)

W gubernii kaluzkiej w powiecie m. Łojarsławickim

W gubernii pskowskiej w m. Pskowie (od 26 marca do 12 kwietnia)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE Tydzień polityczny

Warszawa, 15 (27) maja

Gmina, po dwunastym dniu panowaniu w Paryżu, nakonie upadła i stolicą Francji, znów...

wierzyć władzę wykonawczą do rąk generała Chan-

Przynajmniej z jednej strony, mianowicie ze strony Niemiec, rząd wersalski jest spokojny...

Co do przyszłych stosunków Niemiec z Francją, poturzydowy organ gabinetu berlińskiego...

W Austrii ciągle trwa wzburzenie umysłowe z powodu kwestji konstytucyjnej i jeden z dzienników...

W Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

W Niemczech powstaje nowa kwestja - brunswicka. Według statutów dynastycznych, tron brunswicki...

W Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

rozwinieciem prawa z 1818 r. W wielkie nasy nie mogą...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

Wzrost w Anglii przegłoszono projekt ustawy o reformie wojskowej, w której mowa o usunięciu...

posunął się natychmiast z swym wojskiem naprzód. Z lewej strony, L'admiral zajął bramy Passy i Auteuil potem zwracając się na lewo, wziął Arc-de-Triomphe. Generał Vinoy wkroczył przez bramy Point-du-Jour, przebił Sekwanę i otworzył bramy Sévres generałowi Cissey. O godzinie drugiej generał Cissey opowiadał przedmieście Saint-Germain aż do Mont-Parnasse a generał Clinchant, podsunął się aż do bramy Nouvel-Opéra. Słaby opór jaki wszędzie napotykał, każę nam się spodziewać że Paryż wkrótce zwrócony zostanie w ręce jednej samowładzynie — swojej Francji. Jesteśmy ludźmi uczciwymi, scigać będziemy z całą surowością prawa tych którzy stali się winnymi zbrodni przeciw Francji i którzy nie cofnęli się w oblicz potężnych morderstw, i zniszczenia pomników narodowych. Prawo będzie sumiennie wykonane — kara musi być zupełną (hucznie okłaski). Pan Cochery proponuje głosowanie za złożeniem podziękowania armii i naczelnikowi władzy wykonawczej. „Na ten wniosek zgłoszono się jednomyślnie”. P. Thiers podziękował izbie i wynurzył zgromadzeniu wdzięczność za udarowanie go najszlachetniejszą nagrodą, bo zaufanie zgromadzenia, w mnie położone, jak mówi, dozwolił mi poprowadzić dalej dzieło odbudowania, któremu z całej duszy wszystkie me siły poświęcam. (Okłaski przedłużone). P. Juljusz Simon całuje p. Thiersa.

Szpiegowie komuny, bardzo dokładne o wszystkich mają wiadomości, dowodem tego, że w dniach ostatnich udzielił swej opiecekce tak ważnych szczegółów, iż ta uznana za nieodzowną potrzebę użycia tych środków obrony z jakich użyciem dotąd opóźniała się. Jeszcze więc tej nocy podłożono torpille pod domy, do których przykrytą barykadą, niemniej też do broniących punktów najmocniej zagrożonych, zebrano kompanje wyborowe, w których panującym żywością są cudzoziemcy, rozmaite narodowości. Muszę tu dodać jeszcze, że skutkiem owych doniesień szpiegów, w które uwierzone, naczelniczy insurekcji: komuna, komitet centralny i komitet bezpieczeństwa publicznego, wszyscy zebrani na radę solenną, poprzysięgli sobie nawzajem, za wszelką cenę ratować Paryż przed gruzami i kapitulacją. Zobaczymy, na czem to się skończy. Jakkolwiek bądź, choć pogoda jest uroczą, miasto przecież ma jakąś fizjonomję tak smętną jak w dzień ponure, ciemne. Komuna wydała dekret zakazujący wyprowadzać się z zajmowanych dotąd mieszkań, co mocno dziwi i prawie do rozpacz doprowadza tych wszystkich, którzy tak pięknie tworzyli sobie plany ucieczki z Paryża, w niedziele, jako w dniu w którym mogliby oszczędzić ze sto franków opłaty za najem wozów, jaka przypada w dzień powszednie. Dekret ów dotyczy tylko ruchomości, bo co do osób, to wszyscy swobodnie wyjść mogą, na tę jedyną narażając się nieprzyjemność, że muszą przechodzić przez trzy biczce policyjne: najpierw komuny, potem Wersalu, z jednej strony, a prusaków, z drugiej. Obywatel Rochefort, którego ujęto podczas ucieczki, podlegał już indagacji i wśród badania okazał się być bardzo wzruszonym. Miał przy sobie sumę pięciu tysięcy franków w złocie i mnóstwo biżuterji, ale żadnych papierów, wyjąwszy tylko paszport na nazwisko vice hrabi de Lucay, nazwisko, przynależne trzeba, zbyt arystokratyczne, jak na demokratę i byłego redaktora „Latarni”. Dziwny jest i smutny charakter obrony paryskiej: roznosi ona śmierć i zniszczenie pomiędzy własną ludnością, gdy stosunkowo małe tylko sprawa straty w wojsku oblegających stolicę. Miasteczka, wioski, większe nawet miasta, jak Neuilly, Rassy, Auteuil, są po większej części zniszczone; wielu mieszkańców zabitych lub ranionych, a wszystkie te okrośności, nie posiadają już nadziei: ani jednej ani drugiej strony, słowem, można powiedzieć: idzie zniszczenie na zniszczenie. W dniu wczorajszym w Neuilly padała bomba na kościół, przebiła dach, raniła kilka osób, z których dwie dostały ciężko. Na drodze z Wersalu do Saint-Denis, zabitym został jakiś podróżny odłamem granatu. Nic dziwnego, gdyż pociski padały w to miejsce przez trzydzieści sześć godzin; pochodziły one z ognia skierowanego przez sfederowanych na baterji Gennevilliers, więc też padały wszystkie z tej strony, prawie, to jest przenosząc cel więcej niż o 100 metrów. Codziennie wychodzą tu na jaw dziwne odkrycia, dotyczące sprawujących jakiegoś urzędu w komunie. Wczoraj, szło o jakiegoś delegowanego z ratusza, obywatela Clément, w którego osobie poznano byłego agenta policji. Dziś dowiadują się, że jednym z członków sądu wojennego jest niejaki obywatel Capeno, członek stowarzyszenia międzynarodowego, który o trzydziście lat za czasów cesarstwa 500 franków miesięcznie za to, że uwiadomił rząd ówczesny o bieżących faktach i ruchach stowarzyszenia międzynarodowego, a pamiętając, że skutkiem wypadków 18-go marca, zabrano lub spalono trzy czwarte części aktów policyjnych lub sądowych. Artyleżyscy sfederowani otrzymali baterję kartażownic nowego systemu, zwanych kartażownicami Krysztofa; jakiś zegarmistrz miał je wykonać. Każda maszyna składa się z siedmiu armat, skłutych razem, wyrzucających kule 500 gramowe na 3,500 metrów. Już od dwóch dni piekarze z wielką trudnością, otrzymują na czas właściwy, mąkę potrzebną do wypieku ciasta. Lecz miejmy nadzieję, ufamy, że głód nie pomożny i tak już licznych cierpieni ludności. Cena chleba pozostaje oznaczoną na 50 centimów za kilogram. Większa część współpracowników zabronionych tu gazet, uciekli do Wersalu — ci zaś co pozostali w Paryżu, dzień i noc są napastowani, ale dotąd prawie wszyscy zdolali uciec przed złożeniem literackiego haraczku komunie. Dzienników, noszących imię tolerantów, wychodzi bliźko szesnaście. Nikt jakich ich nie przesładuje. W ratuszu znoszą tytuły szlachy, herby, liberje, a wkrótce niezawodnie przemyślnie usunęte wspaniałe nieruchomości, klejnoty, ekwipaże, słowem wszystko to zniszczone, co by mogło razie równość demokratyczną. Tylko nie myśl o jednej rzeczy, to jest o tem: że zbyt próżności bogatego podtrzymuje dobrobyt robotnika. Ustawiono dziś rano rusztowanie obok ratusza, dla odjęcia z pawilonu srodokowego ozdób sycerskich i rzeźby wypukłej, przedstawiającej Henryka IV na koniu. Niemniej i konna statua tego króla na Pónt-Neuf, powinaby zaniepokoić się o swą egzystencję, jeżeli tylko na jakies czucie... Z rozkazu obywatela Rigault, prokuratora komuny, zabrano wszystkie wizerunki Chrystusa Pana umieszczone w pretorjum pałacu sprawiedliwości i w parlamentach wien paryskich.

Korespondent wersalski, w liście pisany do *Ind. belge* z datą 22-go maja, powiada: Dziś, kiedy powstało już jest zwycięstwo, ciekawo pewno będziecie dowiedzieć się, jaka była przyczyna tak długiego oporu ze strony paryżan i tak powolnego ze strony wersalskich działań, w ciągu dwóch dni ostatnich. Oto, rząd liczył na to i spodziewał się, że mu otworzą bramy Paryża, gdyż znaczna liczba indywidualów wewnątrz miasta, ofiarowała się uczynie chętnie, i stał to, taki powstał nieład w wojsku, które oczekiwali przez noc całą spełnienia obietnicy tych zdradcy, i rząd także opóźnienie wszelkich działań. Ale co byłoby jeszcze ciekawiejsze, to niezawodnie wiadomość o nazwiskach zdradcy i cyfrze wynagrodzenia, jakiego żądali za otwarcie bram Paryża. Lecz to już dziś należy do historii, a historia takie fakty przekazuje potomności ku obrzydzeniu ludzi uczciwych, i dla przeklania jednocześnie fanatyków, którzy wykrykiwali: „Niech żyje komuna!”

W gazecie „Zukunft” piszą: Obie Izby rady państwa 19 maja przystąpiły do wyboru delegacji. W izbie niższej pięciu deputowanych zrobiło bezskuteczne usiłowanie przeszkodzenia wyborom, ale z tego wynikło smutne *fiasco*, ponieważ ich wniosek podtrzymało tylko pięciu członków izby. Rezultat wyborów był taki jak zawsze. Interesa czechów i morawczyków w izbie wyższej, znów skupiły się w rękach takich panów, jak Herbst, Banhaus, Sturm, Chlumicki i inni, których wybrała na deputowanych nieznaczna mniejszość kraju. Stryja, której trzecia część składa się z ludności słoweńskiej, będzie miała za przedstawicieli przeciwników tej ludności, Rechbäuser i Karper i t. d. Dr. Herbst 20 maja przedstawił swój projekt adresu podkomitetowi komisji konstytucyjnej i z tego wniosła, że rozprawy nad adresem w izbie deputowanych rozpoczyna się w końcu przyszłego tygodnia. Liczba konsultatów Austrii znacznie została powiększona.

Według gazety „Zukunft”, adwokat wiedeński Ferd. Pohacznik, zaproponował ministerstwu oświecenia bezpłatny wykład w uniwersytecie wiedeńskim w języku słoweńskim, austriackiego prawa politycznego. Dotąd nie zapadła w tym przedmiocie decyzja.

Anglia.
Traktat washingtonski, wywołaj w izbie lordów ciekawą dyskusję o naturze przywilejów królewskich w kwestjach międzynarodowych. Na żądanie margrabiego Salisbury, ażeby gabinet, wstrzymał się z ratyfikacją traktatu, aż do rozstrzygnięcia przez izbę wyższą wniosku lorda Russella, naczelniczy Foreign-office uczynił uwagę, że nawet w razie zakomunikowania zezwolenia traktatu izbie przed jego ratyfikacją, to taka wyjątkowa koncesja, zrodzona w skutek przedczesnego publikowania tego traktatu w Ameryce, nie wkłada na rząd obowiązku uwzględniania jakichkolwiek uwag izby — albowiem, stosownie do zwyczajów i przepisów konstytucyjnych, dodał lord Granville, traktaty nie powinny być przedstawiane parlamentowi przed ich ratyfikacją przez koronę, za poradą ministrów odpowiedzialnych. Przeciwno temu twierdzeniu powstawał lord Russell, dowodząc, że parlament, jako wielka rada narodowa, ma prawo wglądać zawsze w wypełnienie prerogatyw służących koronie, a tem samem może i powinien wyrazić swoją opinię o negocjacyjnych dyplomatycznych, prowadzonych przez gabinet. Pomimo to izba wyższa stanęła po stronie zdania lorda Granville. Lord Grey utrzymywał, że pretensja hrabiego Russell zostaje w sprzeczności z całą działalnością konstytucyjną; albowiem kompetencja parlamentu ogranicza się na rozstrząsanie faktów już spełnionych. Zdaniem szanownego lorda: „bepośrednie mieszanie się zgromadzenia prawodawczego do negocjacji międzynarodowych, utworzyłoby dyplomacji angielskiej nieprzyjemną trudność — zaś ze strony opozycji, pierwszy rada prawny stronnictwa — torysty, lord Cairns, zaproponował, że zasada konstytucyjna jest pozostawienie koronie odpowiedzialności za wszelkie traktaty zawarte i że taka odpowiedzialność byłaby niepodobną w razie jeśli rząd obowiązany był pytać parlamentu o jego zdanie względem traktatu, przed ratyfikacją tego. Nie ma wątpliwości, że doktryna broniąca przez lorda Granville wypływa z zasad prawa konstytucyjnego. W teorii bowiem, prerogatywa korony wyłącza wszelkie bezpośrednie mieszanie się izb w kwestjach pokoju lub wojny, a tem samem i w kwestji zawierania traktatów. Koronie służy prawo wypowiedzieć wojnę bez porady parlamentu i prowadzić ją tak długo, dopóki nie okaże się potrzeba upoważnienia od reprezentantów kraju do podniesienia funduszy na prowadzenie wojny; korona ma również prawo zawierania pokój i zobowiązywać przyszłą politykę państwa względem zagranicy, a izba nie może inaczej zaoponować przeciw temu, jak tylko dając wotum nieufności gabinetowi. Lecz jakkolwiek podtrzymuje ściśle bezwzględnie przywileje korony, ministrowie angielscy oddawa już przestali stosować tych przywilejów w praktyce i od dawna też, idąc za zwyczajem konstytucyjnym, nie wypowiedziły żadnej wojny bez poprzedniego zwołania parlamentu i wysłuchania rad jego. Takie postępowanie, powinno być uważane jako dostateczna rekoncja przeciwko nadużyciom ze strony władzy w kwestjach międzynarodowych i z tego punktu zapatrywania się, nie ma powodu do podejrzenia, iż jakkolwiek gabinet w Anglii zapragnie działać bezwzględnie i bez udziału izb w kwestjach polityki zewnętrznej. W każdym razie, jest rzeczą zajmującą zastanowić się nad tem, jak wielkie postępy zrobiła doktryna prawodawczego wszechwładztwa w Anglii, która w granice rzeźby jest zaprzeczeniem systemu konstytucyjnego, opartego na równowadze pomiędzy władzą wykonawczą a prawodawczą. Dowód tego mamy nie tylko w zapatrywaniu się lorda Russella na przywileje korony, lecz także i w uwagach, jakie czyni Times nad ratyfikacją traktatu washingtonskiego. Organ City skłania się widocznie do sympatii dla systemu amerykańskiego, który zapewnia senatorowi prawo ratyfikowania traktatów zawieranych przez władzę wykonawczą. „Pomimo wszystkiego, co się mówi o przywilejach i godności korony, zakona swe zdanie Times, sądzimy, że będzie pożytecznym stosować przy układach międzynarodowych ten sam system, jaki już przewidywał przy traktowaniu w kwestjach pokoju lub wojny. Lord Grey mniema, że zgromadzenia prawodawcze nie są zdolne do prowadzenia układów dyplomatycznych i możliwa jest rzeczą, że konieczność otrzymania zezwolenia parlamentu na zawarcie takiego aktu międzynarodowego, zrodzi nieraz trudności. Mamy jednakże przeświadczenie, że sama zasada takiego prawa jest słuszną i że w taki lub inny sposób prawodawstwo kraju musi iść o twartą drogę do wyrażenia swojego zdania w kwestjach, od których cała przyszłość narodu zależy może. Potrzeba więc postanowić formalnie, iż żaden traktat nie będzie ratyfikowany przed przedstawieniem go parlamentowi, który będzie mógł porobić swoje nad nim uwagi. Jeżeli nie ulega wątpliwości, że parlament ma prawo zajmować się traktatami to niepodobna mu być użytkować z tego prawa po nieodwołalnej już ratyfikacji traktatu. Te uwagi wskazują jasno kierunek opinji w stosunkach pomiędzy parlamentem a dyplomacją a ponieważ nie zbývá na oznaczenie także samej opinji w sferach czysto administracyjnych, należy wyznać, że władza prawodawcza w Anglii dąży aby na sposób amerykański skoncentrować w swem ręku wszystkie atrybuty władzy.

zety „Zukunft”, że administrator patriarchy zgaił kongres serbski narodowy mową, którą przyjęto z żywym współczuciem. Spodziewani są jeszcze liczni deputaci, pomiędzy którymi będzie kilku biskupów. Nazajutrz po otwarciu posiedzenia miało przystąpić do rozpraw nad organizacją szkół.

Gazety chorwackie donoszą, że w Czakovicy, kandydat stronnictwa narodowego adwokat Burczycz i pięciu wyborców zostali aresztowani przez wojsko i zandarmanów, którzy otoczyli lokal przeznaczony dla dokonywania wyborów. Ban Bedekowicz i rada z wyborów Saugaj przeszli stanowczo na stronę kandydatów narodowych.

Do tychże gazet piszą z Koturu (Cattaro), że „pasza skadarski (po słow. Skadar, po włos. Scutari) wezwał do siebie wszystkich naczelników plemienia Wasojewiczów, w liczbie około sześćdziesięciu ludzi, lecz nie stawili się oni i uciekli w góry. Panuje tu powszechne wzburzenie. Obawiają się wybuchu powstania. — Dla większej jasności, uzupełniamy wiadomość powyższą następującą uwagą: Wasojewicz, jest to kraj i plemię pomiędzy Czarnogórzem i rzeką Lim. Wasojewicz mieszkający w górach porośnięty lasem bliżej Czarnogórze, żyją w zgodzie z mieszkańcami tego ostatniego kraju i nie placą nie turkom, resztą ich, mieszkających również w górach porośnięty lasem, bliżej rzeki Lim, pozostaje pod władzą paszy skadarskiego.

Gazeta słoweńska „Novice (Nowości), wychodząca w Lublani (Laibach), wzywa deputowanych słoweńskich, ażeby oswiadczyli się w radzie państwa przeciw propozycji galicyjskiej, mającej na celu nadanie polakom galicyjskim przywilejów. Ta gazeta uważa za niezbędne, ażeby dla zadosty uczynienia życzeniem ludu słoweńskiego, monarandum słoweńskie uchwalone zostało przez sejm krainski.

Narodni Listy w artykule: „Wybory w Chorwacji”, — na których to wyborach, jak wiadomo, wzięło górę stronnictwo narodowe, — powiada, że nowy sejm chorwacki, który ma zebrać się w lipcu, mieć będzie w swoim składzie przynajmniej dwie trzecie takich deputowanych, którzy zgłoszą się do sejmów z modłem postanowieniem i żądaniem — zaprowadzenia zmian w stosunku Chorwacji do Węgier. Wszystko co powiada, że zbliża się w Zalatitawi nowa era. Hr. Andrassy znalazł dla siebie niespodzianie w Chorwacji, 16-go maja, nowy „Sedan”. — Jeżeli nie mylimy się, — powiada dalej w artykule „Narodni Listów”, krótką treść którego podajemy tu, — rezultat wyborów w Chorwacji, ma daleko większą doniosłość, niżby się mogło zdawać na pierwszy rzut oka. Podkopany został nie tylko stosunek Chorwacji do Węgier, lecz także stosunek madyarów do Przedlitawji. W każdym razie, czekając nas ważne wypadki. — Zasługuje na uwagę następujący ustęp artykułu pomienionego: „Czyż nie można nazwać tego polityką „huzarską”, że madyarzy weszli w stosunki z samymi Niemcami przedlitawskimi, przyniosłszy w ofierze królestwo czeskie, dla tego, że stronnictwo konstytucyjne przyrzekło im Zalatitawę i Chorwację. Lecz naród nasz wytrwał, tak samo jak wytrwali obecnie walecznie chorwaci, którzy budzą trwogę w hr. Andrassy i w silnem stronnictwie Deaka. Wybory w Chorwacji dowiodły, że położenie rzeczy w Zalatitawji jest również zawikłane jak i w Przedlitawji. Okazuje się, że madyarzy muszą przystąpić do nowego porozumienia z narodem chorwackim, który zajął między innymi, ażeby zostało mu dozwolone dokonywać wybory do delegacji wprost z łona sejmiku chorwackiego (obecnie delegaci wybierani są w sejmie węgierskim, tak samo, jak w Przedlitawji wybierani są w radzie państwa). My, czesi, nieuznajemy rady państwa, żądanej tegoż samego. W każdym razie, będziemy mieć godne uwagi widokowo, gdy przysyła sejm chorwacki odmówi dokonania wyborów do izby poselskiej, dopóki nie przyjdzie do skutku nowe porozumienie z chorwatami, na podstawie prawa państwowego chorwackiego. Nie ulega wątpliwości, że madyarzy nie będą mieć wielkiej ochoty do wszczęcia układów z chorwatami. Wiadomo, że doszli oni do przegranej w państwie węgierskim i do wpływu na Przedlitawję przez to, że uniemożliwi najważniejsze prawa chorwatów, których pozbawili wszelkiej możności brania udziału w delegacji w charakterze osobistosci odrębnych. Jeżeli madyarzy porobią ustępstwa, to za przykładem chorwatów pójdą inne narodowości w Węgrzech; lecz w razie uzyskania przez chorwatów prawa bezpośrednich z ich sejmiku wyborów do delegacji, delegacja węgierska musiałaby odstręchnąć się od delegacji krajowej nie węgierskiej, co naturalnie osłabiłoby stopień jej wpływu na teraźniejszą Przedlitawję. My, czesi, — powiada dalej „Naradni Listy”, — bez wątpienia nie abotwalilibyśmy nad tem, albowiem hr. Andrassy sprzeciwiał się dotąd najbardziej wszelkiemu z nami porozumieniu i trzymał zawsze stronę najwięksijszych naszych przeciwników w obozie konstytucyjnym. Madyarzy staraj się być prawdziwie jak najusilniej sprzeciwicie się wymaganiom chorwatów.”

Według dzienników chorwackich, teraz kiedy już ostatecznie obliczone są głosy, można całkowicie ostateczny rezultat zwycięstwa stronnictwa narodowego, i rezultat ten rzeczywiście jest świetny, albowiem świadczą, jak nieznaczna mniejszość otrzymała stronnictwo narodowych jednogłośną, jednego wszystkimi głosami przez jednego, jednego wszystkimi głosami. Usposobienie umysłowe w Pomorz adyatykiem bardzo jest wzburzone. Odkierwnia otoczona jest przez zandarmanów, którzy nikogo nie wpuszczają do miasta. Kupcy udający się do Sieni (niem. Zeugg, na gromady wojskowej), zatrzymywani są na drodze. W tych dniach, jeden z nich, p. Tomas, zaprotęstował w gazetach przeciwko takiemu gwałtowi, któremu podlega w dniu wyborów.

Też gazety podają następującą wiadomość z Zagrzebia, z 13-go maja: „Uroczystość poświęcenia pamięci Jelačycyca. Dziś, przed ozdobionym wieńcami pomnikiem jego, zgromadziły się wielkie tłumy ludu. Chóry śpiewały i powiedziana została mowa, co przysięto z jak największym społecznem: Okrzyki „Czeskie pamięci Jelačycyca!” rozlegały się bez końca. Po skończonej mowie, tłumy porzuciły się bez najmniejszego naruszenia porządku.”

Gazety serbskie podają pogłoski, że sfery urzędowe madyarskie zdziwiły się mocno, że gazeta narodowa serbska „Jedinstwo” staje w obronie opozycji narodowej chorwackiej przeciw kandydatom madyarskim. Wyprowadzić można z tego wniosek, że misja Oreszkowicza do Pesztu, o której donosiły niektóre gazety, była całkiem obcą regencji serbskiej.

Też gazety donoszą pod datą 18-go maja, że na radzie kępięcej zastanawiano się nad temi projektami, które mają być w tym roku złożone w „skupczynie”. Pomiędzy temi projektami znajdując się także prawo w przedmiocie zaprowadzenia sądów przysięgłych.

Gdy opozycja legalna w sejmie przysiężnym, — powiada „Narodni Listy”, — uznana za stosowne lub pożyteczne podać cesarzowi adres w obronie prawa państwowego czeskiego przeciw polityce ministerstw przedlitawskich, wówczas stronnicy konstytucji poczeli szydzić sobie i śmiać się, że nie umiemy jakoby prowadzić walki na sposób parlamentarny, że chcemy zani-

szuć cesarza do walki na korzyść jednej ze stron wiodących spór, że cesarz, jako monarcha konstytucyjny, nie może postąpić inaczej, jak tylko oddać nasz adres do rozstrzygnięcia swemu ministerstwu, które ze swej strony rzuci takowy w ką swojej kancelacji i wskaże naszym żądaniom legalnym jedyną drogę możebną, wiodącą do parlamentu wiedeńskiego, w którym rozstrzygają się stanowczo wszelkie kwestje państwowe. Adresa, która legalna opozycja czeska podala cesarzowi w roku 1867, skierowaną była, zdaniem wiernych konstytucji, do tego, ażeby obejść, albo raczej narużyć konstytucję. Co się tyczy przeprowadzanie przez nich sposobu rozstrzygnięcia tych adresów, przynajmniej, że mieli oni słusność: nie ma dotąd żadnej odpowiedzi ze strony cesarza. Cała ta sprawa wzięła taki kierunek, jak gdyby legalna opozycja czeska podala adresa ministerstwu i parlamentowi wiedeńskiemu. Lecz to doświadczenie nie wpłynęło na zmianę naszego przekonania, że pod względem urzeczywistnienia prawa państwowego czeskiego w składzie monarchji habsburskiej, powinniśmy wyłącznie komunikować się bezpośrednio z koroną, lecz bynajmniej nie z Heroldem, Wolfruhrem i Kurandą. Nie zmienimy i na przyszłość tego przekonania, i jak skoro uznamy za stosowne lub potrzebne, podamy cesarzowi nowy adres, nawet kilka adresów, jeżeli nie dość będzie jednego. Konstytucja przedlitawska nie przeszkodzi nam w tem bynajmniej. W końcu gazeta czeska dodaje: „Zasada którą wierni konstytucji głosili w ciągu czterech lat przeciw adresem opozycji czeskiej, została obecnie obalona przez nichże samych. Walka parlamentarna jest już i dla nich niedostateczną, pomimo iż działają oni wspólnie z doradcami i meżami posiadającymi zaufanie cesarza; sami oni czują, że ciasno im w ramach konstytucji przedlitawskiej, do której sami oni wciąż się siebie... I oto przystępują oni obecnie do podania cesarzowi adresu osobnego, nadzwyczajnego, to jest — skargi na ministerstwo teraźniejsze.”

Według doniesień gazet chorwackich z Skadry (Skutari) z 19 maja, w Albanji wybuchło powstanie. Trzy najdawniejsze plemiona chrześcijańskie zbudowały się przeciw gwałtom tureckim. Tameczny gubernator Izmail pasza przesłał dwa pułki piechoty i pół baterji do okręgu pułtającego. Inne wojsko otrzymało także rozkaz wymarszu z Albanji.

Większa część gmin Pogranicza wojskowego, według gazet chorwackich, wysłała deputację do cesarza, z prośbą aby całe Pogranicze powołane było do wyborów do sejmiku chorwackiego.

W tychże gazetach donoszą z Kotru (Cattaro), że Czarnogorzecze ubraja się w wielkim pospiechem; książę znów obostawał w Austrii ogromny zapas broni. Granice strzeżone są z nadzwyczajną czujnością. — Budowa kolei żelaznej do Cetynji już została rozpoczęta.

W gazecie chorwackiej „Branie (Straż) zamieszczony jest następujący telegram w imieniu chorwackich studentów uniwersytetu praskiego: „Witamy wyborców Chorwacji Sławonji; i prosimy żeby przy wyborach podjęli sztandar samoistnego, trójjedynego królestwa i odparli kłamstwo i niesumienność madyarów.”

Telegramy z gazet zagranicznych.

Wersal, 23 maja. Juljusz Favre i Pouyer-Quertier przybyli tu dziś.

Wersal, 24 maja. Na posiedzeniu zgromadzenia narodowego, Thiers zakomunikował następujące wiadomości: Nie przychodzi, żeby was pocieszyć, gdyż ja sam jestem niepocieszonym z powodu nieszcześcia, jakie spotkało kraj nasz. Przedewszystkiem pozwólcie mi, panowie, donieść wam, że powstanie jest pokonane. Flaga trójkolorowa powiewa w największej części Paryża. Po popołnieu przez rokossan nikienny akt wandalizm, jest tylko aktem rozpacz. Wczoraj posunęliśmy się aż do pałacu opery i do Montmartre; obojętności również plac Vendôme, Tuilerje i Louvre. Na lewym brzegu Sekwany, generał Cissey obsadził najważniejsze stanowiska. Generałowie nie chcą działać noga porą w takim mieście jak Paryż. Wzbraniają tego i powody strategiczne; zresztą, nikt nie byłby w stanie powstrzymać niedźników od wykonania zamiarów, jakie powzięli. Płomień wznosi się z gmachów ministerstwa finansów, rady państwa i izby obrachunkowej. Niepodobna było zapobiedz temu; szance literalnie były zapelnione działkami a nafta nie pozwalała ugasić pożaru. Dziś z rana generałowie czynili wszystko co tylko było w ich mocy; lecz gdy zdobyli plac Vendôme, z Tuilerjów pozostały się już tylko perzyny. (Ogólne okrzyki gromy). Czynimy wszystko, co tylko w naszej mocy, dla ocalenia Litwri i mamy uzasadnioną nadzieję, że usiłowania nasze pomysłnym uwiązeczone będą skutkiem. Na nieszczeście ratusz stoi w płomieniach. (Nowe oznaki gromy). Opasujemy Paryż najdalej jutro wieczorem, takim jest przekonanie naszych generałów. Odniesiliśmy zwycięstwo, lecz nie byliśmy panami czynów tych niedźników, którzy użyli nafty i zarzucali żołnierzy naszych napełnionymi naftą bombami, w skutku czego wielu z nich poparzonych zostało. Naszym obowiązkiem jest, zachować zimną krew i zgodę, które konieczne są potrzebne. Thiers mówi następnie o tem zwycięstwie, które zasługuje na podziwienie Europy i powiada dalej: „Zachowajcie waszą spokojność, w przeciwnym bowiem razie osłabilibyście zarówno armję i rząd. Po osiągnięciu takich rezultatów, nie należy okazać tak prędko nieufności, co jeszcze wykonać zamierzamy. (Oznaki zwycięstwa zadowolenia). Koniecznym jest, karać według praw, lecz nieubłaganie. W obec podobnych zbrodniarzy, sumienie publiczne nie powinno mieć najmniejszej litości. Będziemy karać według praw. Proponuję, żeby prawo ukłaskawienia przemiesione było na zgromadzenie narodowe; tym sposobem weźmiemy na siebie wspólną odpowiedzialność. Po ukończeniu działań wojennych, powinna natężyć się sprawiedliwość dokonawsze dzieła. Thiers donosi dalej, że gwardzisci narodowi, należący do stronnictwa porządku, kazali bić w bębny na alarm, lecz rząd wydał rozkaz, żeby zaprzestano, dla uniknienia wszelkich fałszywych komentarzy. (Oznaki zadowolenia). Wiadomość, jakoby Favry mianowany został prefektem departamentu Sekwany, jest bezzasadna. Wziął on na siebie tylko z poświęcenia dla ojczyzny tymczasowe pełnienie obowiązków prefekta departamentu Sekwany, urząd, którego wielu przyjańców chciało. Rząd przedstawił jutro projekt do prawa w przedmiocie rozbrojenia mieszkańców Paryża i zamianowania merów dla stolicy. Po takich kłóskach, rokoss nigdy nie będzie już wstanie podnieść głowy. Izba powinna mieć cierpliwość i przyczynić się tem do zwalczania trudności obecnego położenia oraz pozostawić rząd w spokoju, którego potrzebuje dla działania. (Oznaki zwycięstwa zadowolenia). Posiedzenie zostało potem zamknięte. — Wczoraj, w Wersalu, miał miejsce w pałacu Luksemburskim, który powstał w wysadzili czemiś w powietrze. Palais Royal stoi w płomieniach. Mniemają, że trzecia część Luwru została ocaloną. Marszałek Mac-Mahon przeniósł swą główną kwatery na plac Vendôme; wojska działają dalej z wielką energią i ożywione, są jak najlepszym duchem. Mają nadzieję, że powstanie pokonane będzie jutro całkiem. W stolicy sroży się straszny pożar; wiadomo, czy pali się pałac ministerstwa sprawiedliwości, czy też położone w pobliżu jego koszar. Paryż pokryty jest gęstym dymem, popiół sypie się nieustannie.

Z Karlsruhe (Karlstadt) piszą pod datą 18 maja do ga-

